

KANDIDAT

407

PRØVE

SV-411 G Institusjonell økonomi

Emnekode	SV-411
Vurderingsform	Skriftlig eksamen
Starttid	09.05.2018 09:00
Sluttid	09.05.2018 13:00
Sensurfrist	30.05.2018 02:00
PDF opprettet	28.02.2019 13:11
Opprettet av	Rebecca Stride

SV-411 generell informasjon**Emnekode:** SV-411**Emnenavn:** Institusjonell økonomi**Dato:** 09.05.2018**Varighet:** 4 timer**Tillatte hjelpemidler:** Ingen**Merknader:**

Det forekommer av og til spørsmål om bruk av eksamensbesvarelser til undervisnings- og læringsformål. Universitetet trenger kandidatens tillatelse til at besvarelsen kan benyttes til dette. Besvarelsen vil være anonym.

Tillater du at din eksamensbesvarelse blir brukt til slikt formål?**Velg et alternativ** Ja Nei

Besvart.

1 SV-411 oppgave V18

Én av to oppgaver skal besvares:

Enten

Gjør rede for hvordan formelle og uformelle institusjoner regulerer økonomisk atferd. Bruk gjerne eksempler.

Eller

Innenfor neoklassisk økonomi forstås økonomisk rasjonalitet gjerne 'kulturløst'. Hva slags kritikk kan rettes mot en slik måte å analysere økonomi på, og hvilke alternativer finnes?

Skriv ditt svar her...**Eksamen SV-411 Insitusjonell økonomi**

Oppgave: Gjør rede for hvordan formelle og uformelle institusjoner regulerer økonomisk atferd. Bruk gjerne eksempler.

Innledning

I denne besvarelse vil det bli redegjort for hva som menes med formelle og uformelle institusjoner, samt hvordan formelle og uformelle insitusjoner regulerer økonomisk atferd. For å kunne komme med eksempler og refleksjoner knyttet til problemstillingen vil relevant teori bli redegjort for. I det videre vil det først bli forklart hva formelle og uformelle institusjoner er, blant annet med henvisning til North. Deretter vil jeg ved hjelp fra blant annet Hofstede forklare mer om hva kultur, som en del av de uformelle insitusjonene, handler om. Deretter vil jeg kort forklare deler

av Todds kulturteori basert på familietyper, med fokus på familietyper som finnes i Norge. Videre følger så en redegjørelse for Hall og Soskice (2001) sin teori om Varieties of Capitalism som bygger på hvordan bedrifter i ulike markedsøkonomier løser koordinasjonsproblemer med andre samfunnsaktører i ulike sfærer relatert til institusjoner.

Ved å danne et teoretisk grunnlag med forklaringer og eksempler på hvordan institusjoner regulerer økonomisk atferd vil jeg forsøke å komme med noen eksempler som kan illustrere det, samt noen egne refleksjoner rundt temaet. Det er liten tvil om at institusjoner regulerer økonomisk atferd langt utover det jeg vil klare å eksemplifisere i denne besvarelsen, men jeg vil forsøke å gi eksempler som omfatter både noen av de formelle og noen av de uformelle institusjonene.

Teori

Det er en gammel tanke at økonomien må forstås som noe mer enn bare økonomien selv, og at økonomi i stor grad er påvirket av og sammenflettet med andre samfunnsfærer. Rokkan mente blant annet at økonomien ikke kunne sees på alene, men måtte forstås i sammenheng med kultur og politikk, og vice versa. North (1994) er en av dem som er kjent for å ha understreket institusjoners betydning gjennom sine bidrag til litteraturen. Under talen hans da han fikk tildelt Nobels minnepris dedikerte han hele talen til å peke på viktigheten av institusjoner. Vi kategoriserer gjerne institusjoner i formelle og uformelle institusjoner. Formelle institusjoner er for eksempel lover, regler og politiske vedtak, mens uformelle institusjoner er normer, tradisjoner, skikker, sedvaner og kultur. Det finnes en flytende grense mellom formelle og uformelle institusjoner. Organisasjoner kan for eksempel forstås som både formelle og uformelle institusjoner. Man sier gjerne at de formelle institusjonene kan endres over natten, mens de uformelle institusjonene kun kan endres gradvis. Selv om de formelle institusjonene er lover, regler eller annet som er formelt bestemt og uttrykt, er de formelle institusjonene til syvende og sist avhengig av at de er akseptert av de uformelle institusjonene. Man kan for eksempel forklare det med at politikken har en inntaksside og en uttaksside. Inntakssiden preges av at de uformelle institusjonene i samfunnet, mens det som kommer ut på uttakssiden danner formelle institusjoner. For at nye lover eller politiske vedtak skal bli fattet må det finnes en aksept og sammenheng med de uformelle institusjonene i samfunnet. En grov sammenligning kan gjøres med de engelske begrepene *policies* and *policy*.

At formelle institusjoner innebærer lover og regler er nokså enkelt å fordøye. Til tross for at mennesker med rettsvitenskapelig eller politisk bakgrunn antakeligvis vil kunne argumentere godt for at det ikke er rett frem å forstå slike formelle institusjoner, vil jeg i det videre vektlegge å redegjøre for hva som menes med uformelle institusjoner, særlig kultur. Kultur er en viktig del av de uformelle institusjonene. Gert Hofstede beskriver hvordan mennesker er født frie til å utvikle seg hvordan som helst, men påvirkes av oppdragelsen, omgivelsene og egne valg vi tar selv. De ulikhetene som oppstår vil gjerne opptre aggregert til en gruppe - nasjonalt, regionalt eller sosialt. Det betyr at hvordan vi blir og er påvirket av blant annet hvordan foreldrene våre er, hvilket land og område vi vokser opp i, hvilken generasjon vi tilhører, og mye mer. Vi utvikler oss hele tiden, og hvordan vi tenker og handler vil endres underveis. Blant annet vil vi også påvirkes av hvilken alder vi til en hver tid har. For å bruke meg selv som eksempel så er jeg preget av oppdragelsen mine foreldre har gitt meg, samt omgivelsene jeg har omgitt meg med så langt i livet. Skole og idrett har antakeligvis vært arenaer som har påvirket min utvikling til den jeg er i dag mye. Jeg er også påvirket av å være oppvokst i Norge, samtidig som jeg antakeligvis har med meg særpreg fra oppveksten i Kristiansand på Sørlandet. En person vokst opp et annet sted eller med andre omgivelser vil være påvirket på andre måter enn meg. En annen person vokst opp i Kristiansand vil kunne tilhøre samme regionale gruppe som meg, selv om vi for eksempel er ulike som følge av ulik oppdragelse. Samtidig vil en person fra for eksempel Trondheim eller Oslo kunne tilhøre samme nasjonale gruppe som meg, selv om vi kommer fra ulike regioner eller for eksempel har helt ulike alder. Møter jeg for eksempel på en utvekslingsstudent på UiA befinner vi oss verken i samme regionale eller nasjonale gruppe, men vi kan oppleve å tilhøre samme sosiale gruppe ved at vi for eksempel begge er kvinnelige studenter i midten av 20-årene.

Hofstede påpeker også hvordan primærsosialiseringen er enda viktigere enn sekundærsosialiseringen. Det innebærer at det som skjer i et menneskets nærmeste relasjoner er av større betydning for utviklingen enn det som skjer i mer perifere relasjoner. Et godt eksempel på dette er familien og oppveksten. De fleste vil

være enige i at hvordan foreldrene dine er, hvilke verdier de har og hvordan de opptrer i stor grad vil påvirke barna deres, samt at det vil være av større betydning enn hva mennesker du treffer sjeldnere er. Denne oppfatningen av primærsosialiseringens viktige betydning kan også sies å være allment akseptert. Både Hofstedes og andres redegjørelser for kulturens rolle og betydning kan overføres til arbeidslivet og til organisasjonskultur. Jacobsen og Thorsvik (2013) er to av mange som har skrevet om organisasjonskultur. I deres bok *Hvordan organisasjoner fungerer* har de grundig beskrevet hvordan bedrifter består av både formelle og uformelle institusjoner, og påpekt organisasjonskulturens store betydning for bedrifter. Hotelldirketøren Peter Stordalen er også på en mer folkelig måte blitt kjent for å flere ganger ha snakket høyt og tydelig om viktigheten av å bygge kultur dersom man søker suksess.

Rodriguez-Pose er kjent for å ha utviklet en modell av en sykkel hvor han beskriver fremhjulet som strategi og bakhjulet som institusjoner. Knudsen er blant dem som har kritisert Rodriguez-Poses modell for å legge for stor vekt på strategi og tillegge institusjoner for liten betydning. "*Culture eats strategy for breakfast*" er et velkjent uttrykk som med jevne mellomrom bli gjengitt av bedriftsledere og andre i arbeidslivet. I uttrykket ligger at kultur, som en del av de uformelle institusjonene, er av mye større betydning for for eksempel en organisasjons utvikling og suksess enn hva strategi er. Verken Knudsen eller uttrykket angir at strategi er ubetydlig, men begge anser kultur som enda viktigere.

Emmanuel Todd har lansert en kulturteori basert på familietyper som jeg også kort ønsker å redegjøre for, slik at den kan anvedes til å gi eksempler på hvordan institusjoner påvirker økonomisk atferd. Gjennom å ha studert familier i Europa har Todd kommet opp med en teori om familietyper basert på to akser - autoritet og likhet. Gjennom flere studier har Todds teori blitt utvidet til å omfatte mange ulike familietyper, men jeg vil fokusere på de to familietyper som vi finner i Norge, samt nevne en familietype som finnes i Italia som er relevant for et senere eksempel. Autoritet i Todds teori omhandler om familien består av et to- eller tregenerasjonshushold - altså om familien består av to eller tre generasjoner under samme tak. Likhet omhandler hvorvidt barna står likt eller ulikt når det kommer til arv. Norge er preget av to familietyper, absolutt kjernefamilie på Østlandet og ættefamilie på Vestlandet. I begge familietyper arver barna foreldrene ulikt, det innebærer at eldstefødte sønn (etterhvert også datter) står først i arverekken. Det som skiller familietyperne er at mens den absolutte kjernefamilien utgjøres av et togenerasjonshushold, så utgjøres ættefamilien av et tregenerasjonshushold. I ættefamilier er det gjerne et mål man skal overlevere arven i bedre stand enn det var da man fikk det. Arver man for eksempel en gård skal den vedlikeholdes og utbygges slik at når neste generasjon overtar den så er den i enda bedre stand. Absolutt kjernefamilie er den familietyper som best synes å tilrettelegge for innovasjoner og Todd kategoriserer innovasjonsaksepten som ++. Ættefamilie har også en høy innovasjonsaksept og blir rangert med +. Italia finnes vi en familietype som betegnes som egalitær kjernefamilie. Det består av at to generasjonshushold hvor barna arver likt. Innovasjonsakseptet i slike familietyper er dårligere og blir betegnet med -.

Wicken har beskrevet hvordan det finnes et skille mellom Østlandet og Vestlandets industrialisering, hvor han beskriver Østlandet som påvirket av engelsk (sentralisert) modell og vestlandet som påvirket av fransk (desentralisert) modell. Mens Østlandet er preget av storindustrialisering og samlebåndsproduksjon er Vestlandet preget av småskala bygdeindustrialisering. Todds teori om familietyper kan knyttes til Wickens teori om industrialisering. De ulike familietyperne fordrer ulik bedriftsutvikling og innovasjon, og dette kan påvirkes av både formelle institusjoner som politikkreformer og økonomiske bevilgninger, og av uformelle institusjoner, som for eksempel tradisjoner og normer. Dette er et eksempel på hvordan institusjoner har påvirket økonomisk atferd i et historisk perspektiv. Videre vil Varieties of Capitalism bli forklart.

Forskningstradisjonen Variety of Capitalism er kjent for å kategorisere økonomier med hensyn på hvordan de påvirkes av ulike institusjoner. Amable, Albert og Todd har gjennom sine bidrag dannet et viktig grunnlag for utviklingen av teorien om Variety of Capitalism. Hall og Soskice (2001) sin bok *Varieties of Capitalism* med undertittelen *Institutional Foundation of Comparative Advantage* har blitt kjent som standardverket innenfor tradisjonen. Hall og Soskices teori om Varieties of Capitalism, heretter forkortet til VoC, ser på bedrifter som den viktigste samfunnsaktøren og angir

at bedrifers suksess avhenger av hvor godt bedriften klarer å løse koordinasjonsproblemer med andre aktører i fem ulike sfærer. De fem sfærene er industrielle relasjoner, utdanning og yrkesopplæring, eierstyring og selskapsledelse (corporate governance), relasjoner mellom bedrifter (inter-firm relations) og bedriftens ansatte (interne relasjoner i bedriften). Hall og Soskice angir to idealtypiske former for markedsøkonomier som fungerer som to motpoler - liberal markedsøkonomi (Liberale Market Economy - LME) og koordinert markedsøkonomi (Coordinated Market Economy - CME). De beste eksemplene på LME-land er Storbritannia, USA, Australia og New Zealand, mens de beste eksemplene på CME-land er Tyskland, Japan og Sverige.

I det følgende vil de fem sfærene i Hall og Soskices teori om VoC bli gjennomgått, samt at det vil forklart hvordan LME og CME er ulike med hensyn på de ulike sfærene. Koordinasjonsproblemet som kan oppstå i den første sfæren (industrielle relasjoner) omhandler forhandlinger av ansattes lønn og arbeidsforhold. I LME-økonomier preges disse forhandlingene i større grad av individualitet enn de gjør i CME-økonomier. Hver ansatt må i stor grad forhandle sin egen lønn og ansatte har generelt få og dårlige rettigheter. Arbeidsforhold er preget av kortere varighet og bedrifter kan enkelt ansette eller avskjedige etter behov. I CME-økonomier er det annerledes. Der er ansettelsesforhold preget av mer langsiktighet, noe som gjør at bedrifter også i større grad er villig til å investere i sine ansatte. Fagforeninger og det kollektive står sterkt, og lønn forhandles sjeldens individuelt men reguleres av kollektive avtaler eller tariffavtaler. I den andre sfæren (utdanning og yrkesopplæring) handler koordinasjonsproblemet om at bedrifter ønsker å sørge for å ha en kvalifisert arbeidsstyrke og ansatte må velge hvor mye de skal investere i å tilegne seg ulike egenskaper. I LME-økonomier tilegner gjerne mennesker seg generell kompetanse gjennom studier også får de den spesielle kompetansen i bedriften. Å bytte studiested mellom gradene eller å bytte jobber ansees i LME-økonomier som positivt. Man beviser at man duger ved å kunne være fleksibel og mobil. I CME-økonomier tilegner man seg mer spesiell kompetanse gjennom studier, og fokuset er i større grad langsiktig enn det er i LME. Hvordan koordinasjonsproblemet i denne sfærene løses har både innvirkning på bedriften så vel som på samfunnets kompetansenivå som helhet. I den tredje sfæren (eierstyring og selskapsledelse) handler koordinasjonsproblemet om at bedrifter søker investorer og kapital, mens investorer søker garanti på investeringen sin. I LME-økonomier hentes gjerne kapitalen på børsen og investorer har forventninger og høy, kortsiktig avkastning. I CME-økonomier skaffes kapital fra banker, familie og noen ganger staten. Investeringer er gjerne mer langsiktige og det finnes mindre risikoapetitt i CME-økonomier enn i LME-økonomier. Koordinasjonsproblemet i den fjerde sfæren (relasjoner mellom bedrifter) handler om samarbeid med andre for å kunne sørge for tilstrekkelig etterspørsel etter produktet, passelig mengde input og tilgjengelig teknologi. I LME-bedrifter finner samarbeid med andre aktører sjeldere sted, og i noen tilfeller setter til og med lovgivningen en stopper for det. I CME-økonomier er samarbeid og deling utbredt i større grad. En hver bedrift vil vegre seg mer for å dele og samarbeide jo nærmere man kommer en bedrifts kjernekompetanse. Samarbeidet forutsetter at bedrifter fremdeles forblir konkurransedyktige. I den femte sfæren (ansatte i bedriften) handler koordinasjonsproblemet om informasjonsdeling og samarbeid intern i bedriften. Ansatte får gjennom arbeidsforholdet kjennskap til sensitive opplysninger som kan gjøre arbeidsutførelsen bedre, men den kan også gi ansatte muligheten til å tilbakeholde informasjon eller arbeidsinnsats. Med hensyn på innovasjon så beskrives LME-økonomier med sine brudd som bedre tilrettelagt for radikale innovasjoner gjennom STI-innovasjonsmåten. Mens CME-økonomier med mer kontinuitet og langvarige forhold i større grad legger til rette for inkrementelle innovasjoner gjennom DUI-innovasjonsmåten. De fem sfærene i VoC-teorien beskriver hvordan bedrifers løsning på koordinasjonsproblemet i hver sfæren påvirkes av de institusjonene som finnes i henholdsvis LME- og CME-økonomier, og hvordan løsningen påvirker bedriftens økonomiske atferd.

Hall og Soskices teori har vært gjenstand for kritikk av flere. Hancké har blant annet kritisert VoC-teorien for å være for statisk og overfladisk, samt at han angir at modellen inneholder for få varianter av markedsøkonomi. Hancké har dersom kommet opp med to nye modeller - Mixed Market Economies (MME) og Emerging market Economies (EME). MME beskrives som en kombinasjon av LME og CME - en hybrid. EME omfatter land som nylig har beveget seg fra å være sosialistiske økonomier til markedsøkonomier, og som fremdeles er under fremvekst og derfor vanskelige å kategorisere. Eksempler på land som kategoriseres som MME er Frankrike, Spania og Italia, mens eksempler på EME er land i Sentral- og Øst-Europa. Sheneider og Paunescu har også kritisert Hall og Soskices teori for å være

for lite omfattende, og har i likhet med Hancké lansert tre egne mellomvarianter.

Selvom det er enkelt å forstå kritikken rettet mot VoC basert på at to kategorier er for lite, tjener de to idealtypene som er utgangspunkt og grunnlag for å kunne diskutere flere varianter og nyanser. Det kan sies å ha skjedd tre utviklinger basert på Hall og Soskices teori om VoC. Teorien har gått fra å være en bipolar forståelse av markedsøkonomier til å bli multipolar med flere ulike typer. Teorien har også blitt anvendt på økonomier utenfor de velutviklede, vestlige økonomiene som den opprinnelig var beregnet på, slik som land i Asia, som har gitt flere ulike varianter. I tillegg har det via bidrag fra blant annet Knudsen blitt mulig å anvende teorien på regionale forhold så vel som nasjonale, noe som muliggjør grundigere geografisk analyse av regioner. I et land som Norge med store lokale variasjoner i økonomien og næringslivet kan dette være svært henikstmessig.

Sålagt har det blitt vist til flere teorier som redegjør for hvordan institusjoner regulerer økonomisk atferd, og hvordan økonomier kan plasseres i ulike kategorier ettersom de har utviklet utlikhet basert på at institusjonene er forskjellige i ulike land. I neste avsnitt vil jeg forsøke å bruke teorien fremlagt til å gi noen konkrete eksempler på hvordan økonomisk atferd reguleres av institusjoner.

Drøfting og eksempler

Så hvordan regulerer formelle og uformelle institusjoner økonomisk atferd? Som vi hittil har sett bidrar både formelle og uformelle institusjoner til å påvirke mennesker og samfunn, og til å regulere økonomisk atferd. I litteraturen er det sagt at bedrifter vil søke mot områder hvor de institusjonelle betingelsene best støtter bedriften. Formelle institusjoner som lover og regler legger føringer for hva slags virksomhet bedrifter kan drive, hvordan de kan drive dem, hva salgs skatteregler de må forholde seg til eller hvilke opplysninger de er pålagt å innrapportere. Vi finner også formaliserte institusjoner intern i bedrifter, hvor bedrifter kan sette regler og føringer som styrer den økonomisk atferden i bedrifter, som igjen bidrar til å påvirke samfunnet som helhet. Politiske vedtak og bestemmelser fra regjeringen legger føringer for økonomisk atferd både gjennom lovgivning og gjennom bevilgning av pengemessige midler. For eksempel ble aksjekapitalen for å starte et aksjeselskap (AS) for et par år siden nedjustert fra 100 000 kr til 30 000, noe som påvirker den økonomisk atferd gjennom at det stimulerer til at flere mennesker lettere kan etablere nye bedrifter.

I en verden med stadig økende globalisering hvor arbeidslivet er preget av at både bedrifter og arbeidstakere blir stadig mer internasjonale og mobile, og mindre stedsavhengige enn tidligere, mener jeg å kunne argumentere for at å forstå betydningen av formelle og uformelle institusjoner blir viktigere og viktigere. Blant annet må bedrifter som operer i flere land tilpasse sin virksomhet til de gjeldende institusjonene i det aktuelle landet. Å være bevisst på at bedrifter som operer i mange land og at ansatte som jobber i internasjonale kontekster, må forholde seg til andre samfunnsaktører og andre ansatte som er preget av helt andre institusjoner, tror jeg vil være svært viktig for en bedrifts konkurransestryke og suksess. Det finnes flere eksempler på bedrifter som har gjort suksess et sted og forsøkt å lansere akkurat det samme konseptet et annet sted, også har det feilet totalt. Det kan i slike tilfeller tenkes at institusjonene var for forskjellige mellom de to ulike stedene. Det kan både handle om formelle institusjoner - at lovverket for eksempel ikke var tilrettelagt for den aktuelle bedriftsmodellen, eller kanskje det kan handle om uformelle institusjoner ved at for eksempel organisasjonskulturen i den opprinnelige bedriften var en stor del av årsaken til bedriftens suksess, og selv om man kopierte bedriftens formelle struktur så klarte man ikke å kopiere den uformelle. Samtidig finnes det også bedrifter som har klart å kopiere konseptet deres til stadig flere land med stor suksess, eksempelvis Starbucks. Selvom Starbucks er et eksempel på noe som er "likt" uansett hvor du er i verden så kan det også ofte være interessant og fasinerende å når man er ute og reiser se hvordan vellykkende internasjonale merkevarker som man kjenner fra hjemme, kan ha helt ulike markedsføringsstrategier i andre land - til tross for at produktet som markedsføres er likt. Det handler om at bedrifter evner å tilpasse seg konteksten de operer i, en kontekst dannet av formelle og uformelle institusjoner.

I Todd sin beskrivelse av familietyper beskrives blant annet den egalitære kjernefamilien som blant annet finnes i Italia. Der, i det tredje Italia, fungerer familietyper bra med hensyn på bedriftsutvikling og innovasjon, men det ville neppe fungert på samme måte andre steder i verden. Dette er et eksempel på hvordan institusjoner i samspill kan gi unike betingelser som får noe til å fungere

hensiktsmessig, som kanskje ikke ville ha fungert uten nettopp de akutte institusjonene.

Et konkret eksempel på hvordan institusjoner påvirker økonomisk atferd basert på Hall og Sokices teori om VoC omhandler hvordan CME-økonomier fordrer samarbeid mellom bedrifter og ulike samfunnsaktører, mens LME-økonomien i mange tilfeller begrenser for det. I land med LME-økonomi, for eksempel Storbritannia og USA, finnes det formelle institusjoner i form av lover som kan sette begrensninger for samarbeid og handel med andre aktører. Et eksempel på det fra dagens situasjon kan hentes fra USA hvor president Donald Trump forsøker å etablere handelsbarrierer med enkelte andre land. I slike tilfeller snakker vi om at det etableres lovgivning som regulerer om, eventuelt hvor mye samarbeid og samhandling, som er tillatt. For øvrig handler teorien om VoC om hvordan de fem ulike sfærene Hall og Sokice angir påvirkes på forskjellige måter av institusjonene i LME- og CME-land, noe som gjør at vi får to ulike typer for markedsøkonomier.

Et annet eksempel på hvordan både formelle og uformelle institusjoner regulerer økonomisk atferd finner vi Mehlums teori kalt ressursforbannelsen. Uten at jeg skal gjøre rede for denne teorien i sin helhet (for det begynner tiden å bli litt for knapp tid) kan jeg kort forklare at Mehlum beskriver land som enten grabber-friendly eller producer-friendly. Teorien har sitt utsping i et spørsmål om hvorfor land med tilnærmet like ressurser eller forutsetninger kan oppleve så ulike utviklinger i landets økonomi. Et typisk eksempel er hvordan land som har funnet olje har klart å nyttiggjøre seg det på svært ulike måter. Ikke alle land som har funnet olje har hatt den samme økonomisk gevinsten på samfunnsøkonomisk nivå, slik som Norge har hatt. Mens Norge kan kategoriseres som et producer-friendly land (A*) kan for eksempel land lengre sør i verden som har funnet olje kategoriseres som grabber-friendly. Mehlum peker på at land som er grabber-friendly i stor grad tjener individer, men ikke samfunnet som helhet. Om en land et producer-friendly eller grabber-friendly utgjøres i stor grad av landes formelle og uformelle institusjoner. Land med både svake formelle institusjoner og uformelle institusjoner er ofte utsatte for blant annet mye korrupsjon, og det er vanskelig å bygge opp landets samlede økonomi.

Det finnes en rekke både teoretiske og empiriske eksempler på hvordan formelle og uformelle institusjoner regulerer økonomisk atferd, både i stor skala og i form av mindre påvirkninger. Jeg rakk dessverre ikke å presentere flere eksempler, men jeg håper de jeg har benyttet gir et bilde av hvordan institusjoner kan regulere bedrifter og økonomisk atferd, og hvordan det kan bidra både som en styrke og som en svakhet, samt at det som er viktig for bedrifter og politikere som ønsker positiv utvikling i økonomien er å forstå institusjonenes viktige rolle.

Avslutning

Denne besvarelsen har tatt for seg et utvalg av teorier og eksempler fra litteraturen innenfor fagområdet institusjonell økonomi for å redegjøre for hvordan formelle og uformelle institusjoner påvirker og regulerer økonomisk atferd. Det har vært utfordrende å skulle sammenfatte mange teorier innenfor et stort fagfelt på svært kort tid, men jeg har forsøkt å holde en rød tråd gjennom besvarelsen slik at det er mulig for leseren å følge resonnet mitt om hvorfor disse teoriene passer inn. Det er liten tvil om at institusjoner, formelle så vel som uformelle, regulerer økonomisk atferd i land, regioner og bedrifter. Selv om det finnes en rekke teorier og ulike økonomer som har forsøkt å gi sine bidrag til forståelse av feltet, er det til syvende og sist vanskelig å si nøyaktig hva som påvirker hva i et økonomisk system. Inspirert av Kundsens, kan det kanskje trekkes en sammenligning til begrepet habitus som angir at man ikke kan skille tanke, kropp og sjel - det må sees på som en helhet. Kanskje er det også slik med økonomien? At det ikke er mulig å si med sikkerhet akkurat hva som påvirker de ulike sidene av økonomisk atferd? Antakeligvis vil en rekke forhold spille inn og bidra til ulike forskjeller i et hvert lands økonomi. Vi kan dermed forsøke å forklare sammenhenger i økonomier, i dette tilfellet mellom institusjoner og økonomisk atferd, men det er vanskelig å skulle slå noe fast med hundre prosent sikkerhet.

